

گزارش همایش ابن خلدون و دنیای معاصر

زهرا مروتی . دبیر علوم اجتماعی . شهر تهران

دکتر تقی آزادارمکی، دبیر علمی همایش، گزارش مختصری از چگونگی شکل‌گیری و برگزاری همایش ارائه کرد. نخستین سخن‌ران دکتر غلامعباس توسلی بود. وی به تشریح و تجزیه و تحلیل روابط اقتصادی و مالکیت از دیدگاه ابن‌خلدون پرداخت. از دیگر سخن‌رانان روز نخست، دکتر عباس منوچهری بود که درخصوص «تأثیر اندیشه‌ی ابن‌خلدون در جامعه‌شناسی تاریخی معاصر» سخن گفت. دیگر سخن‌رانان عبارت بودند از: دکتر سعید زاهد (ابن‌خلدون، اندیشمند اسلامی یا سکولار؟)، دکتر محمود تقی‌زاده داوری (مقایسه‌ی دیدگاه‌های اجتماعی ابن‌خلدون و فارابی)، دکتر جواد افشارکهن (میراث ابن‌خلدون و مشکل ناکارآمدی علوم اجتماعی در ایران)، دکتر ابوالفضل قبادی (ابن‌خلدون و مدرنیته)، دکتر داود فیروزی

بیست‌وسوم و بیست‌وچهارم اردیبهشت ماه ۱۳۸۶، تالار ابن‌خلدون دانشکده‌ی علوم اجتماعی دانشکده‌ی تهران، پذیرای برگزاری همایشی با عنوان «ابن‌خلدون و دنیای معاصر» بود. همایش در دو روز متوالی و در دو نوبت صبح و عصر برگزار شد و طی آن، تعدادی از استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های سراسر کشور، مقالات متعددی در این زمینه ارائه کردند. این همایش به همت پژوهشکده‌ی مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و تحقیقات و فناوری و با همکاری مؤسسه‌ی تحقیقات و توسعه‌ی علوم انسانی برگزار شد.

همایش با خیرمقدم و خوشامدگویی دکتر قربان بهزادیان، «رئیس مؤسسه‌ی تحقیقات و توسعه‌ی علوم انسانی» آغاز شد. پس از آن،

(ابن خلدون، نظریه‌ی تمدن و چرخه‌ی عدالت) و دکتر حسین سلیمی (ابن خلدون و تحول تاریخ).

در پایان این بخش، میزگردی با حضور تمامی ارائه‌دهندگان مقالات با عنوان «ابن خلدون و اندیشه‌ی معاصر» برگزار گردید.

جلسه‌ی بعدازظهر روز نخست، رأس ساعت ۱۴ با سخنرانی دکتر محمدعلی زکی تحت عنوان «بررسی بینش جامعه‌شناختی ابن خلدون» آغاز شد.

دیگر سخنرانان نوبت عصر عبارت بودند از: دکتر محمدرضا حافظ‌نیا (بررسی تعمیم‌پذیری نظریه‌ی حکومت ابن خلدون در جوامع مدرن و دموکراتیک)، دکتر سیدرضا شاکری (ابن خلدون، آزمون‌ی از نظریه‌پردازی سیاسی)، دکتر محمد میرسنده‌ی (نظریه دولت ابن خلدون)، دکتر احمد رضایی (ارزیابی عملی‌تئوری تطور دولت‌های ابن خلدون در ایران)، دکتر علی کریمی مله (اضلاع سه‌گانه‌ی متعامل در اندیشه‌ی سیاسی ابن خلدون) و دکتر ابوالفضل آقابابا (ابن خلدون و فقدان شرایط

بنیان‌گذاری). در پایان، میزگردی با عنوان «نظریه‌ی دولت ابن خلدون» برگزار شد و حاضران به بحث و تبادل نظر پرداختند.

نخستین سخنران نوبت صبح، آقای دکتر سیدکاظم سیدباقری بود. وی مطالبی درخصوص «تجربه‌ی ابن خلدون، افق‌گشایی روش بومی» ایراد کرد. در ادامه، به ترتیب مقالات زیر ارائه شدند:

- ابن خلدون و کاربست روش جامعه‌شناسی تاریخی در تحلیل تحولات سیاسی، دکتر سیدحسین اطهری؛
  - تأملی بر نوآوری‌های روش‌شناسی ابن خلدون، دکتر محمدیمینی؛
  - درامدی بر روش‌شناسی ابن خلدون در کتاب مقدمه، دکتر حسین شرف‌الدین؛
  - ابن خلدون، سنت و تجدد در تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری، دکتر داریوش رحمانیان؛
  - تاریخ جهانی در استقرارها تمدنی ابن خلدون، دکتر عبدالرسول خیراندیش؛
  - ابن خلدون و نظریه‌ی تاریخ، دکتر غلامرضا وطن‌دوست؛
  - نسل در اندیشه‌ی ابن خلدون، دکتر صادق آینه‌وند.
- اکثر مقالاتی که صبح روز دوم ارائه شدند، پیرامون روش‌شناسی و تاریخ بودند. میزگردی هم که بعد از سخنرانی دکتر آینه‌وند تشکیل شد، حول محور همین موضوع و تحت عنوان «رویکرد و روش

تاریخی در آثار ابن خلدون» بود.

جلسه‌ی بعدازظهر روز دوم، با رویکرد جامعه‌شناسی و فرهنگ در اندیشه‌های ابن خلدون، با مقاله‌ی دکتر تقی آزادارمکی تحت عنوان «مفهوم نسل در اندیشه‌ی ابن خلدون» آغاز شد. دکتر علیرضا شجاع،

سخنران دوم جلسه، درباره‌ی این که چرا ابن خلدون بنیان‌گذار جامعه‌شناسی نشد، مطالب خود را ایراد کرد. بعد از وی، دکتر مسعود گلچین، با مقاله‌ای تحت عنوان «نسبت ابن خلدون با جامعه‌شناسی امروز: چرا ابن خلدون را می‌توان جامعه‌شناسی محسوب کرد» به ایراد سخن پرداخت. دیگر سخنرانان عبارت بودند از: دکتر محسن نوغانی و دکتر علی محمد قدسی (بازخوانی مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی در آرا و اندیشه‌های ابن خلدون)، دکتر نوین تولایی (عوامل مؤثر بر توسعه و انحطاط شهرها از نظر ابن خلدون) و دکتر رسول صادقی (تئوری چرخه‌ای تحولات جمعیتی: بررسی دیدگاه جمعیت‌شناختی ابن خلدون).

آخرین سخنران این همایش، آقای دکتر حیدر جانعلی زاده بود که مطالبی پیرامون «جایگاه عوامل اجتماعی در توسعه‌ی فعالیت‌های علمی - فنی از دیدگاه ابن خلدون» ایراد کرد. در پایان نیز میزگردی با موضوع «ابن خلدون و تحولات اجتماعی» تشکیل شد. تعداد مقالات ارائه شده در این همایش، ۳۰ مقاله با عناوین متفاوت بود.

ابوزید عبدالرحمن ابن محمد، مشهور به «ابن خلدون»، مورخ، سیاست‌مدار و متفکر برجسته‌ی اسلامی، به سال ۱۳۳۲م/ ۷۷۲هـ. ق در تونس دیده به جهان گشود. خانواده‌ی او اصلاً از اعراب حضرموتی یمن بودند. دوران زندگی ابن خلدون که به حق آن را پر ماجرا و مخاطره‌آمیز خوانده‌اند، بخش اعظم قرن هشتم و مدت کوتاهی از قرن نهم هجری را در بر می‌گیرد؛ قرن‌ی که بیشتر مورخین و محققین تاریخ اسلام، از آن به عنوان دوران انحطاط و آشفتگی جهان اسلام یاد کرده‌اند. از این متفکر برجسته‌ی اسلامی، آثار ارزشمندی به این شرح باقی مانده‌اند:

- العبر و مقدمه‌ی مفصل او بر این کتاب (عمده شهرت ابن خلدون به خاطر همین کتاب است).
- التعریف، حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره‌ی حیات سیاسی، فکری و فرهنگی روزگار اوست.

تایخ ابن خلدون

مجله‌آزل

ترجمه

عبدالمحمّد آیتی

مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی